

НЕУМІРУЧЫ ПОДЗВІГ НАРОДА

Усё далей у глыбіню гадоў адыходзяць падзеі мінулай вайны, але не змеркне веліч сусветна-гістарычнага подзвігу савецкага народа і яго доблесных Узброеных Сіл, якія разбілі магутную ваенную машыну гітлераўскага нацыяналізму.

Калі больш чым пяцімільённая армія фашысцкай Германіі і яе сатэлітаў, якая мела 50 000 гармат і мінамётаў, звыш 3 700 танкаў і штурмавых гармат, каля 5 000 самалётаў, напала на нашу Радзіму, на Захадзе не так многа было людзей, якія цвёрда верылі што гэта гіганцкая схватка закончыцца перамогай савецкай зброі.

Аднак ваенная гітлераўская машына, якая валодала велізарнай разбуральнай сілай, разбілася аб несакрушальную магутнасць іраіны пераможшага сацыялізму. Справядлівасць справы, дзеля якой савецкія людзі ўзялі шчыт і меч, высакароднасць пастаўленай мэты нарадзілі ў сэрцах савецкага народа сапраўды магутныя сілы, дапамаглі выстаяць у жорсткай барацьбе, павярнуць ход падзей, які спачатку неспрыяльна склаўся для нас, і атрымаць найвялікшую перамогу.

Савецкія людзі на сваіх плячах вынеслі асноўны цяжар вайны з фашызмам. Да савецка-германскага фронту на працягу ўсёй вайны былі прыкаваны асноўныя і найбольш боездольныя сухапутныя войскі і павятравыя сілы гітлераўскай Германіі. Тут яны знайшлі сваю бясплаўную пагібель. Савецкая Армія знішчыла і разграміла 507 дывізіяў гітлераўскага рэйха і не менш 100 дывізіяў гітлераўскіх сатэлітаў. Палі бітваў Усходняга фронту сталі могільнікам многіх тысяч самалётаў, танкаў, гармат, якімі гітлераўцы мелі намер заваяваць увесь свет.

Перамога ў вайне з гітлераўскай Германіяй была заваявана агульнымі намаганнямі савецкага народа, кіруюмага ленинскай партыяй. Стойка пераносячы наймаверныя нястачы ваеннага часу, працуючы па 12—14 гадзін у суткі, часта недадаючы і недасыпаючы, рабочыя, сяляне, інтэлігенцыя забяспечвалі родную армію ўсім, што патрабавалася для бою, для перамогі.

На працягу апошніх трох год вайны наша прамысловасць дала штогод у сярэднім больш 30 тысяч танкаў, самаходных устаноў і бронемашын. Гэта амаль у два разы больш, чым выраблялася іх у фашысцкай Германіі, у 1,5 разы больш, чым у ЗША, і ў 6 разоў больш, чым у Англіі. Самалётаў у СССР выпускалася ў 2 разы больш, чым у гітлераўскай Германіі або Англіі. Савецкі Саюз выпускаў да 120 тысяч гармат усіх калібраў, або ў 4 разы больш, чым Германія, у 2,5 разы больш, чым ЗША, і ў 6 разоў больш, чым Англія.

З гэтых лічбаў відаць, што спробы некаторых несумленных гісторыкаў на Захадзе сцвярджаць, быццам бы савецкі народ ваяваў зброяй саюзнікаў, не маюць ніякай падставы.

Савецкі народ, адстаяўшы сваю сацыялістычную Айчыну, выратаваў народы ад фашысцкай чумы, яшчэ раз паказаў, што ў свеце няма сіл, якія маглі б перамагчы народ, што ўзяў уладу ў свае працоўныя рукі. Зыход цяжкай і кровапралітнай барацьбы з фашысцкімі захопнікамі пацвердзіў справядлівасць прарочых ленинскіх слоў: «Наша сацыялістычная рэспубліка Саветаў будзе стаяць трывала, як факел міжнароднага сацыялізму і як прыклад перад усімі працоўнымі масамі».

БЕРЛІН 2.5.45.

МАСКВА 24.6.45.

Ёсць такі дзень у годзе, у якога свой асаблівы водар. Ён прыходзіць разам з вясной, як сімвал радасці, прыгажосці, абнаўлення. Ён нясе з сабою святло, цяпло, надзеі. Гэта Першамай—свята рабочай салідарнасці, свята барацьбы за шчасце ўсіх людзей на планеце.

На Краснай плошчы Масквы вецер калыха пунсовы шоўк флагаў. На фасадзе ГУМа — маляўнічае пано, плошчу акаймоўваюць пятнаццаць сцягоў саюзных рэспублік краіны.

Запоўнены гасцямі трыбуны паабалалі плошчы. Тут вядомыя партыйныя і дзяржаўныя дзеячы, военачальнікі, перадавікі прамысловасці і сельскай гаспадаркі, дэпутаты Вярхоўных Саветаў СССР і саюзных рэспублік, выдатныя вучоныя, пісьменнікі, мастакі.

Присутнічаюць члены дыпламатычнага корпуса.

Дзесяць удараў б'юць крамлёўскія куранты. Лікуючыя гукі п'яцідзясці фанфар абвясняюць аб пачатку свята.

Пад засенню сярпа і молага, у арэоле гонару, у суадпавядзенні мотакартэжа па плошчы едзе група Герояў Сацыялістычнай Працы, людзей, якія прыбылі на Красную плошчу ад домаў і вежавых краінаў. Ім сёння дадзена ганаровае права адкрываць Першамай.

У цэнтры плошчы змяняюць адзін аднаго танцоры—украінцы і латышы, узбекі і грузіны, беларусы і азербайджанцы — сыны і дачкі ўсіх рэспублік нашай Радзімы. З іх радаў выбягаюць чароды дзяцей. Яны бягуць да трыбуны Маўзалея і ўручаюць кветкі кіраўнікам партыі і ўрада.

Усе дванаццаць тысяч удзельнікаў галаўной калоны падхопліваюць песню «Если бы парни всей земли». І высокая ў неба ўзлятае паветраны шар з чырвоным шаўковым палотнішчам. На ім — партрэт Уладзіміра Ільіча Леніна.

Больш як дзве гадзіны працягвалася дэманстрацыя на Краснай плошчы. І зноў савецкія людзі паказалі сваю гатоўнасць ісці па шляху, указаным Леніным, свая згуртаванасць вакол Цэнтральнага Камітэта КПСС. Яны паказалі сваю невычарпальную энергію ў камуністычным будаўніцтве, у барацьбе за мір, а гэта значыць, што яны рапартавалі аб выкананні свайго інтэрнацыянальнага абавязку перад пралетарыятам усяго свету, перад усім чалавецтвам.

СЕННЯШНІ Мінск — гэта вынік самаадданай працы, вынік неацэннай дапамогі нашай рэспубліцы вялікага рускага і іншых браціх народаў сацыялістычнай Радзімы, вынік штодзённых клопатаў роднай партыі і ўрада аб шчасці савецкіх людзей.

У святочным убранні адлюстраваны вялікія дзядзінскія. За два дзесяцігоддзі ў Мінску пабудаваны трактарны і аўтамобільны, аўтаматычных ліній і запасных ча-

стак, падшыпнікавы і гадзіннікавы многія, многія іншыя заводы. Ды хіба можна назваць усе 350 прадпрыемстваў, якія пабудаваны і адноўлены ў сталіцы. Прамысловасць Мінска выпускае цяпер каля 30 працэнтаў прадукцыі, што вырабляецца ў рэспубліцы. Выпуск валавой прадукцыі перавысіў даваенны ўзровень у 15 разоў.

І ўсё гэта зроблена тымі, хто 20 гадоў назад пасля вялікай перамогі савецкага народа над фашысцкай Германіяй змяніў аўтамат на кельму, хто ад рычагоў кіравання танка перасёў за руль самазвала, хто

Па плошчы праходзяць калектывы заводаў імя Кірава, імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, «Ударнік», матарнага, аўтаматычных ліній, запасных частак, падшыпнікавага і іншых.

А вось і зусім новае: рухаецца макет нафтавай вышкі. «Прымай, Радзіма, беларускую нафту!» Гэта рапартауюць геалага-разведчыкі аб поспехах у асаенні непраў рэспублікі.

У святочнай калоне працоўных Кастрыч-

ВЯСНЫ І БРАЦТВА

МІНСК. Дэманстрацыя працоўных на Цэнтральнай плошчы.

ў гады вайны будаваў бліндажы і пераправы, а цяпер узводзіць дамы і школы.

Цэнтральная плошча. Яркія пано адлюстроўваюць мірнае жыццё савецкіх людзей, патхнёную працу. Уздоўж сквера — вялікія партрэты Карла Маркса і Уладзіміра Ільіча Леніна, кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада.

Загучалі мелодыі ўрачыстых маршаў. Па Цэнтральнай плошчы разлілося мора флагаў. Яркія праменні сонца іграюць у кумачовых палотнішчах. Але вось невялікая паўза, і, быццам кветнік, застракаецца плошча, гучаць радасныя песні. 3 партрэтамі, флажкамі, транспарантамі каля трыбун праходзяць школьнікі — радасць і надзея народа.

Пяцію калонамі ўступаюць на плошчу прадстаўнікі раёнаў Мінска.

На чале дэманстрантаў Заводскага раёна ідуць аўтазаводцы. На палотнішчах напісаны лічбы працоўных перамог аб выкананні заданняў апошняга года сямігодкі.

Сярод шматтысячнай арміі беларускіх машынабудаўнікоў ідзе калектыў трактарнага завода, які паставіў ужо сельскай гаспадарцы больш як 400 тысяч трактараў. У гэтым годзе іх будзе выпушчана яшчэ 70 тысяч. Праз пяць гадоў прадпрыемства павінна выпускаць штогод сто тысяч трактараў. На заводзе няспынна паляпшаюцца тэхналогія і якасць выпускаемай прадукцыі. Калектыў шэфствуе над калгасамі і саўгасамі Мінскай вобласці. 13 калгасам і 8 саўгасам аказана дапамога ў прывядзенні ў гатоўнасць сельскагаспадарчай тэхнікі.

У калоне дэманстрантаў Савецкага раёна — прадстаўнікі калектыву галаўнога прадпрыемства гадзіннікавага вытворчага аб'яднання «Прамень». Рабочыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі прадпрыемства змагаюцца за ўсямернае павышэнне якасці прадукцыі. Мінскія гадзіннікі маюць попыт не толькі ў нашай краіне, але і за рубяжом. У мінулым годзе трэць гадзіннікаў мінскай вытворчасці была адпраўлена па

ніцкага раёна чыгуначнікі. Калектывы Беларускай чыгункі сістэматычна перавыконваюць заданні і сацыялістычныя абавязальнасці працы, зніжэнню сабекошту перавозак, а таксама па ўсіх якасных паказчыках выкарыстання рухомага саставу: па абароту вагонаў, сярэдняй вазе поезда, участковай скорасці, сярэднесутачнаму прабегу лакаматываў. У мінулым годзе перавезена ў цяжкаватовых паяздах звыш нормы паўтара мільёна тон грузаў. Каб справіцца з гэтай работай, пры звычайных перавозках трэба было б сфарміраваць 10 тысяч паяздоў нармальнай вагі.

Па выніках усеагульнага сацыялістычнага спаборніцтва за першы квартал чыгуны прысуджан пераходны Чырвоны сцяг Савета Міністраў СССР і ВЦСПС.

На транспарантах — лічбы, якія расказваюць аб велізарным размаху ў беларускай сталіцы жыллёвага і культурна-бытавога будаўніцтва. У горадзе адноўлены і пабудаваны тысячы дамоў агульнай жыллой плошчай звыш трох з палавінай мільёнаў квадратных метраў. Жылы фонд вырас больш чым у чатыры разы. Узведзена шмат школьных будынкаў, медыцынскіх і дзіцячых устаноў, палацаў і дамоў культуры, прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання.

Каля трыбун праходзяць калектывы камвольнага і тонкасукоўнага камбінатаў, камбіната будматэрыялаў, завода медыцынскіх рэапаратаў, лётчыкі грамадзянскай авіяцыі.

Ідуць студэнты вышэйшых навучальных устаноў. Радасцю і шчасцем свеціцца твары юнакоў і дзяўчат. Так, нашай моладзі ёсць чаму радавацца, ёсць чым ганарыцца. Гэта для іх адкрытыя шматлікія навучальныя ўстановы, цудоўныя палацы і клубы, паркі і стадыёны. Паспяхова вучобай, актыўным удзелам у грамадскім жыцці адказваюць савецкія юнакі і дзяўчаты на бацькоўскія клопаты роднай партыі і ўрада.

Святочнае шэсце завяршыла калона фізкультурнікаў.

Ідуць фізкультурнікі Беларусі.

МІНСК

На 100 мільёнаў кілават-гадзін электраэнергіі больш, чым у мінулым годзе, атрымаюць калгасы і саўгасы рэспублікі ад Беларускай дзяржаўнай энергасістэмы ў завяршаючым годзе сямігодкі.

РЭЧЫЦА

Пачалася эксплуатацыя Рэчыцкага месцанараджэння нафты. Наша беларускае «чорнае золата» ўліваецца ў транс-еўрапейскі нафтаправод «Дружба». Калектыўная праца беларускіх геологаў і бурільшчыкаў, усіх разведчыкаў непраў нашай рэспублікі ўяўчалася перамогай.

МІНСК

Чатыры дні ў Мінску знаходзілася дэлегацыя Французскай камуністычнай партыі на чале з членам Палітбюро ЦК ФКП Полем Ларанам. Госці знаёміліся з выдатнымі мясцінамі сталіцы Савецкай Беларусі. Яны пабывалі ў Доме-музеі і з'езду РСДРП, Беларускай дзяржаўнай музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі экскурсію па новых жылых мікрараёнах. Дэлегацыя Французскай камуністычнай партыі выязджала ў калгас імя Гастэлы Мінскага раёна.

МАСКВА

Серыя з 10 паштовых марак, што выпушчана ў СССР да 20-годдзя Перамогі над гітлераў-

скай Германіяй, вырашана як своеасаблівае галерэя рэпрадукцый твораў савецкіх мастакоў, якія адлюстроўваюць этапы Вялікай Айчыннай вайны.

МІНСК

У трактаразаводцаў радасная падзея: адкрыўся новы Палац культуры, які па праву можна лічыць адным з лепшых у Беларусі.

КАМЯНЕЦ

Хутка і дэбяржасна вядуцца веснавыя палявыя работы. Калгасы «Дружба», «Усход», «Праўда», «Сорак год Кастрычніка» пасеялі ўжо больш трэці яравых. Сельгасарцелі імя Святлоў і імя Жданова завяршаюць сябу зернебабовых, а калгас «Рассвет» закончыў сябу цукровых буракоў.

ЮБІЛЕЙНАЯ МАНЕТА

У СССР у азнаменаванне 20-годдзя перамогі над фашысцкай Германіяй выпуска-

НОВАЕ зніжэнне цэн

У апошні перадамайскі тыдзень было асабліва мнагалюдна ў нашых магазінах. Працоўныя набылі значна больш тканін, фотаапаратаў, мужчынскіх і жаночых паліто, дзіцячага адзення. 25 красавіка 1965 года Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР прынялі рашэнне аб зніжэнні дзяржаўных рознічных цэн на шарсцяныя і паўшарсцяныя тканіны, тканіны са штучнага і натуральнага шоўку, на льяныя і баваўняныя, вельвет-корд, на адзенне і бялізну з іх, капронавыя панчохі, фотаапараты. Зніжаны цэны на селядцы і какаву-парашок.

Прывядзём некалькі лічбаў, якія характарызуюць маштабы гэтага зніжэння.

Шарсцяныя і паўшарсцяныя тканіны, штучныя вырабы з іх падзешавалі ў сярэднім на 8 працэнтаў, дзіцячае адзенне з гэтых тканін — на 18 працэнтаў. Цікава адзначыць, што для таго, каб знізіць рознічныя цэны на дзіцячае адзенне і стварыць неабходную зацікаўленасць прадпрыемстваў швейнай прамысловасці, якія выпускаюць гэтыя вырабы ў шырокім асартымэнце, ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР устанавілі, што пры выкарыстанні шарсцяных і паўшарсцяных тканін коштам да 15 рублёў за метр для вырабу дзіцячага адзення, швейныя прадпрыемствы будуць атрымліваць дадатковую скідку з рознічных цэн на гэтыя тканіны ў размеры 25 працэнтаў за кошт дзяржаўнага бюджэту.

Пасля зніжэння цэн фотаапарат «Кіеў-4» каштуе 90 рублёў замест 125 рублёў. Мужчынскае габардзінавае паліто раней каштавала 128 рублёў, зараз — 108. Касцюм з тканіны «метр» стаў танней на 45 рублёў. З 1954 года ў нас не пераглядаліся цэны на какаву. Да перацэнкі кілаграм яе каштаваў 9 рублёў, цяпер толькі 5.

Новае зніжэнне цэн — гэта праяўленне клопатаў партыі і ўрада аб дабрабыце народа. Працоўныя краіны атрымліваюць сёлета ад зніжэння цэн выйгрыш у суме адзін мільярд сто дваццаць чатыры мільёны рублёў. Гэта адчувальная надбаўка да бюджэту кожнай сям'і. Людзі змогуць больш купляць разнастайных тавараў, лепш забяспечваць свае патрэбы. Чарговае зніжэнне цэн абумоўлена курсам на павышэнне рэальных даходаў працоўных. Ужо ў 1965 годзе даходы гэтыя ўзрастуць больш чым у два разы ў параўнанні са штогадовым прыростам 1959—1964 гадоў.

ПОДЗВІГ РАБОЧИХ

Савецкія самалёты ідуць на штурм пазіцыі ворага.

У НЕБЕ—БРАНІРАВАННЫЯ МАШЫНЫ

У адну са жнівеньскіх начэй 1941 года з савецкага боку курсам на Берлін ішла група самалётаў. Яны ляцелі над морам на вялікай вышыні. На варожае догава быў скінуты смертаносны груз. Гітлераўцы не чакалі такой дзёркасіі. Бо гебельсаўская прапаганда нястомна сцвярджала, быццам «з усходу небяспечкі няма», яны нават не зацямялі свайго горада. Фашысты разгубіліся, не паспелі адкрыць зенітнага агню. А раніш аб'явілі па радыё пра налёт... англійскіх самалётаў. Але англічане абверглі гэтую хлусню.

У той і наступныя гады ў газетах часта публікаваліся паведамленні аб магутных канцэнтраваных ударах нашых бамбардзіроўшчыкаў «Ільюшы-4» па варожым тыле.

У гады Вялікай Айчыннай вайны яшчэ больш шырока вядомасць атрымаў штурмавік ІЛ-2, або, як яго любілі называлі нашы воіны, «лятаючы танк», а ворагі празвалі «чорнай смерцю».

Што ўяўляе сабой гэта грозная машына, аб якой доўгія гады марыў Сяргей Уладзіміравіч Ільюшын? Канструктар ведаў, што ўсе спробы стварыць штурмавік, на якім бы экіпаж і жыццёва важныя часткі былі прыкрыты браней, што ахоўвае ад ружэйна-кулямётнага агню, закончыліся няўдачай. Самалёты аказаліся занадта цяжкімі,

дрэннакіруемымі, ціхходнымі. Трэба было шукаць іншае, прывычкова новае рашэнне, якое дазваляе задаволіць, здавалася, узаемавыключныя патрабаванні: спалучаць вялікую жывучасць і надзейнасць з высокай хуткасцю, добрай манеўранасцю і прастатой кіравання. І ён знайшоў. Ён уключыў браню ў канструкцыю самалёта, і яна з гэтага часу з «мёртвай» вагі ператварылася ў надзейнага памочніка, абаронцу авіятараў. У лёгкаабцяжальным бронекорпусе размясціліся кабіны лётчыка, стралка-радыста, рухавік, паліўныя і масляныя бакі.

Нованароджаны ІЛ-2 атрымаў магутнае ўзбраенне—дзе пушкі, тры кулямёты, восем рэактыўных снарадаў і вялікую бомбавую нагрузку. Самалёт развіваў добрую для таго часу хуткасць—звыш 400 кіламетраў у гадзіну.

Авіябудаўнікі стараліся рабіць усё магчымае, каб даць фронту больш новых машын.

Будаўнікі ІЛаў падтрымлівалі пастаянную сувязь з лётчыкамі, цікавіліся тым, ці надзейная ў бітвах тэхніка, якую яны пасылалі воінам.

«Самалёты, якія вы пасылаеце нам,—пісалі ў сваім пісьме рабочым лётчыкам,—выдатныя. Давайце іх як мага больш».

Я. КУЦЕПАУ,
намеснік Генеральнага канструктара.

У вельмі цяжкіх умовах сур'ёзных ваенных няўдач пачатковага перыяду вайны савецкія людзі ажыццявілі нябачаны па гіганцкіх размерах і кароткіх тэрмінах манеўр прамысловасці. Днём і ноччу па чыгуначных магістралях краіны ішлі насустрач адзін аднаму два магутныя патокі: к фронту — эшалоны з войскамі, а ў тыл з прыфрантавой паласы — транспарты з абсталяваннем эвакуіруемых прадпрыемстваў. Абодвы патокі зліваліся ў адзіны ўсенародны націск на ворага. На новыя месцы за некалькі месяцаў перамясцілася больш 1360 буйных прадпрыемстваў.

Побач з бессмяротнымі ратнымі справамі франтавой падзвігі працаўнікоў тылу разгортвалі на новых месцах назаўсёды ўвойдуць у гісторыю нашай Радзімы. Часта пад бамбёжкай рабочыя калектывы ў выключна кароткія тэрміны праводзілі дэмантаж і пагрузку абсталявання, а прыбыўшы на месца, неўзабаве ўжо давалі прадукцыю.

Мантаж буйных цэхаў і цэлых заво-

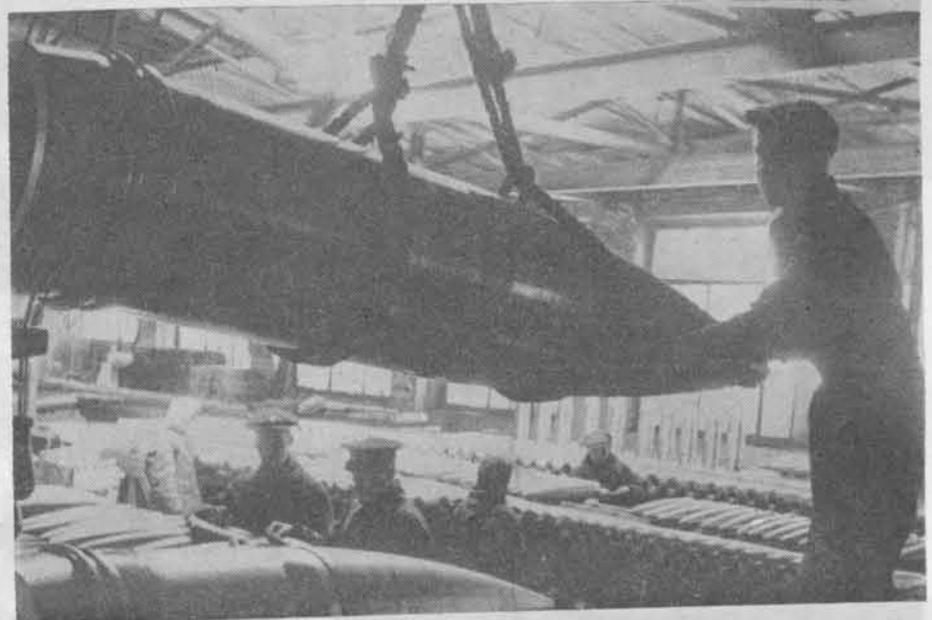
даў ажыццяўляўся за 3—4 тыдні з моманту прыбыцця абсталявання.

У цяжкіх умовах праходзіла эвакуацыя ленынградскіх заводаў. У разгар перавозак праціўнік перарэзаў чыгунку. Нягледзячы на гэта, ленынградскія танкабудаўнікі разам з уральцамі пачалі ў канцы 1941 года пасылаць на фронт цяжкія танкі «КВ».

Пераадолеўшы рубеж спаду першых ваенных месяцаў, эканоміка СССР з пачатку 1942 года з месяца ў месяц набірае тэмпы. У 1943 годзе вытворчасць усёй прамысловай прадукцыі ў раёнах Паволжа, Урала, Заходняй Сібіры, Казахстана і Сярэдняй Азіі ў параўнанні з 1940 годам павялічылася ў 2,9 раза.

Хуткае перамяшчэнне ў пачатку вайны прамысловасці на вялізную адлегласць, арганізацыя масавай вытворчасці на новых месцах—вялікая перамога нашай партыі і ўсяго савецкага народа.

Н. БЕРАЗНОЙ,
начальнік аддзела Дзяржплана СССР.

1942 год. «Усё для фронту, усё для перамогі» — пад такім дэвізам працавалі ленынградскія рабочыя ў дні блакады.

26 ЧЭРВЕНЯ 1941 года на Піншчыне адбыўся першы партызанскі бой. Тады нас было каля шасцідзсяці чалавек, якія па закліку свайго сэрца ўзяліся за зброю, каб знішчаць гітлераўскіх акупантаў. Група наша ўвесь час расла, узбройвалася за кошт ворага і хутка ператварылася ў буйное партызанскае злучэнне.

У 1944 годзе тыя налічвала ў сваіх радах каля 15 тысяч народных месціцаў. Мы кантралявалі большую частку тэрыторыі Лагішынскага, Целяханскага, Ганцавіцкага, Лунінецкага, Пінскага і Ленінскага раёнаў. Партызанскія атрады разграмілі на тэрыторыі вобласці дзесяткі варожых гарнізонаў. На ўчастках Пінск—Мікашэвічы, Лунінец—Ганцавічы ўзрывалі варожыя паязды з жывой сілай і тэхнікай ворага, што пасылаліся гітлераўскім камандаваннем на Усход. Тысячы нямецкіх салдат і іх прыхвасцяў — здраднікаў-паліцэйскіх знай-

РЭСПУБЛІКА-ПАРТЫЗАНКА

шлі сабе магiлу на Піншчыне ад трапных партызанскіх стрэлаў.

Савецкую Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны называлі рэспублікай-партызанкай. І гэта сапраўды так. У тыле ворага дзейнічала 9 абкомаў, 174 гаркомы і райкомы партыі, каля 1300 пярвічных партыйных арганізацый. Амаль у кожнай вобласці і раёне былі створаны камітэты камсамола, звыш 5,5 тысячы пярвічных камсамольскіх арганізацый. Больш як 98 тысяч камуністаў і камсамольцаў складалі баявое ядро партызанскіх атрадаў і падпольных груп.

Усяго на тэрыторыі Беларусі налічвалася 1108 партызанскіх атрадаў, якія аб'ядноўвалі больш 370 тысяч народных месціцаў. Больш як 70 тысяч патрыётаў дзейнічала ў падполлі. Да гэтых лічбаў трэба дадаць яшчэ

амаль 400 тысяч чалавек, якія жылі ў партызанскіх вёсках і лясных лагерах і складалі баявое ядро партызанскіх атрадаў.

Беларускія партызаны праводзілі свае баявыя аперацыі ў цеснай сувязі з народнымі месціцамі Расійскай Федэрацыі, Украіны, Літвы і Латвіі. Яны падтрымлівалі пастаянную сувязь з «Вялікай Зямлёй», умела кардынавалі свае дзеянні з франтавымі часткамі Савецкай Арміі. Доўгі час партызаны Віцебшчыны ўтрымлівалі «калідор» праз ліنى фронту, па якім у тыл ворага наступалі зброя і боепрыпасы, а з акупіраваных фашыстаў раёнаў тысячы патрыётаў ішлі ў дзеючую армію, перавозілі збожжа, пераганялі гурты жывёлы.

Прадоўжыў нашай рэспублікі святы захоўваюць у сваіх сэрцах памяць аб

загінуўшых героях партызанах і падпольшчыках Веры Харужай, Рыме Шаршнёвай, Міхаілу Сільніцкім, Івану Чуклаю, піянеру Марату Казею і 75-гадовым селяніну з вёскі Навіна Лунінецкага раёна Івану Цубу, які ў палескіх лясах паўтарыў подзвіг Івана Сусаніна, і тысячах іншых.

Савецкі ўрад высока ацаніў баявыя справы народных месціцаў Беларусі. Звыш 100 тысяч партызан узнагароджаны ордэнамі і медалямі, а 74 найбольш адважнымі прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Наш народ добра ведае цану вайне. Ён ніколі не забудзе тых ахвяр, што панеслі тысячы беларусаў у барацьбе з ворагам, у імя перамогі, 20-годдзе якой мы адзначаем сёння.

В. КОРЖ,
Герой Савецкага Саюза, генерал-маёр у адстаўцы, былы камандзір Пінскага партызанскага злучэння.

Сёння в номере

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

9 мая — День Победы. Сегоднешний номер посвящен героическому подвигу советских людей рассказывает в переводной статье «ВЯЛИКА ПЕРАМОГА НАРОДА». 20 лет назад победоносно завершился разгром гитлеровского фашизма. Эта победа — свидетельство мужества и храбрости народов Советского Союза. Эта победа — торжество нашего строя. Весь мир увидел: нет на земле ни таких армий, ни такого оружия, которые могли бы поколебать наше социалистическое государство. Советские люди на своих плечах вы-

несли основное бремя войны с фашизмом. 507 дивизий гитлеровского рейха и 100 дивизий гитлеровских сателлитов были разбиты Советской Армией.

Накануне майских праздников ЦК КПСС и Совет Министров СССР приняли решение о значительном снижении цен на многие товары широкого спроса. Один миллиард 124 миллиона рублей — таков выигрыш, на который ощутимо скажется на бюджете каждой советской семье («НОВАЕ ЗНІЖЭННЕ ЦЭН», 2 стр.).

На 3 стр. выступает бывший командир Пинского партизан-

ского соединения Герой Советского Союза В. Корж — «РЭСПУБЛІКА-ПАРТЫЗАНКА». Первый партизанский бой на Пиншчыне произошёл 28 июня 1941 года. Тогда в отряде народных мстителей было всего 60 человек, а вскоре он превратился в крупное партизанское соединение, которое к 1944 году насчитывало 15 тысяч человек. Республикой-партызанкой стала Беларусь в годы Отечественной войны, на её территории действовали 1108 партизанских отрядов, объединявших более 370 тысяч народных мстителей.

Победа над гитлеровской Германией оказалась не только в боях. Самоотверженный труд советских людей в тылу тоже был подвигом. Сотни предприятий эвакуированы на Урал, в Сибирь, Казахстан и Среднюю Азию. Демонтаж и эвакуация оборудования производилась зачастую под бом-

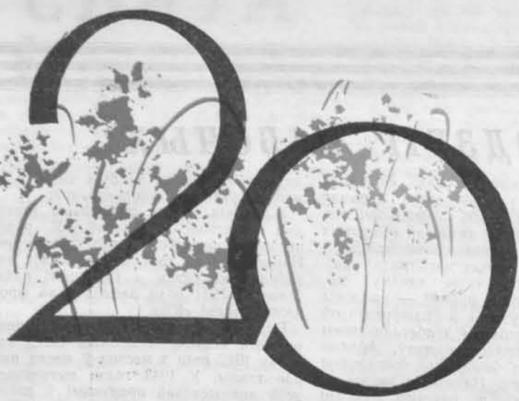
бежкой. На новых местах рабочие в рекордно короткие сроки возводили заводские корпуса и налаживали выпуск продукции («ПОДЗВІГ РАБОЧИХ», 3 стр.).

Заместитель Генерального конструктора Я. Кутепов в статье «У НЕБЕ — БРАНІРАВАННЫЯ МАШЫНЫ» (3 стр.) рассказывает о создании «летающих танков» — штурмовиков ИЛ-2. В годы войны коллектив конструкторов под руководством С. Илюшина дал стране самолет, который сочетал большую живучесть и надежность с высокой скоростью и хорошей маневренностью. «Черной смертью» прозвали его фашисты.

Минским подпольщикам посвящен материал «ЖЛУСНЯ НЕ ВЫЙШЛА У ЭФІР» (6 стр.). Комсомолец Анатолий Тесленко не успел стать солдатом Красной Армии, он оказался на террито-

рии, оккупированной врагом. Пошел «работать» в авторемонтные мастерские. Но недолго служил гитлеровцам машины, отремонтированные Анатолием и его товарищами по подпольной борьбе. Вскоре Тесленко «устроился» на работу в минский радиодом. В новогоднюю ночь с 1941 на 1942 год он вместе с другими патриотами вывел из строя радиоаппаратуру и сорвал провокационную передачу, в которой должны были участвовать представители белорусского народа — буржуазные националисты.

В издательстве «Беларусь» скоро выйдет из печати книга В. Федосеенко «Дубовая гряда». Автор рассказывает о боевых делах белорусской молодежи в тылу врага, о тех, кто отдали свою жизнь во имя любимой Отчизны. Отрывок из книги под названием «ЦАНОУ ЖЫЦЦЯ» печатается на 8 стр.

ДОРОГАМИ ГРОЗНЫХ ЛЕТ

Июль 1941 года. Минск в огне...

Тысячи беженцев уходили на восток, в партизанские леса, в землянки.

**В ГОДЫ ВОЙНЫ В ЛЕСАХ БЕЛОРУС-
СИ ДЕЙСТВОВАЛО 1 108 ПАРТИЗАН-
СКИХ ОТРЯДОВ, ОБЪЕДИНЯЮЩИХ
БОЛЕЕ 370 ТЫСЯЧ НАРОДНЫХ МСТИ-
ТЕЛЕЙ. СВЫШЕ 70 ТЫСЯЧ ПАТРИОТОВ
БОРОЛИСЬ В ПОДПОЛЬЕ.**

**В ТЯЖЕЛЫХ УСЛОВИЯХ ВОЙНЫ
СОВЕТСКИЕ АВИАСТРОИТЕЛИ ОРГА-
НИЗОВАЛИ МАССОВОЕ ПРОИЗВОД-
СТВО САМОЛЕТОВ. ЕСЛИ ЗА ПЕРВУЮ
ПОЛОВИНУ 1941 ГОДА БЫЛО ВЫПУ-
ЩЕНО 1 646 САМОЛЕТОВ, ТО ВО ВТО-
РОМ ПОЛУГОДИИ — 6 320. УЖЕ В
1941 ГОДУ АРМИЯ ПОЛУЧИЛА ПОЧТИ
16 ТЫСЯЧ САМОЛЕТОВ, А В 1944 ГО-
ДУ — БОЛЕЕ 40 ТЫСЯЧ САМОЛЕТОВ.**

**В 1942 ГОДУ БЫЛО ВЫПУЩЕНО ТА-
КОЕ КОЛИЧЕСТВО ОРУДИЙ, КОТОРЫ-
МИ МОЖНО БЫЛО ВООРУЖИТЬ 535
СТРЕЛКОВЫХ ДИВИЗИЙ, 342 ОТДЕЛЬ-
НЫХ АРТИЛЛЕРИЙСКИХ ПОЛКА И 57
ВОЗДУШНОДЕСАНТНЫХ ЧАСТЕЙ. В
ПОСЛЕДУЮЩИЕ ГОДЫ ВОЙНЫ В
СРЕДНЕМ ЗА ОДИН МЕСЯЦ ВЫПУ-
СКАЛОСЬ ДО 10 ТЫСЯЧ ОРУДИЙ
ВСЕХ КАЛИБРОВ. В 1942 ГОДУ В ДЕЙ-
СТВУЮЩУЮ АРМИЮ ПОСТУПИЛО
3 237 РЕАКТИВНЫХ УСТАНОВОК.**

Бойцы одного из партизанских отрядов Полесья.

И ВОТ ПРИШЕЛ ТОТ ПАМЯТНЫЙ МАЙ 1945-го, первая за четыре грозных года весна на нашей земле без грома орудий. На изувеченные воронками от бомб и снарядов, исполосованные гусеницами танков поля вышли сеятели. Но на западе, в логове фашистского зверя, еще слышались громы Великой Отечественной войны. Как голоса возмездия, гремели тысячи орудий. Они уже вели огонь по рейхстагу. Советские солдаты еще шли в бой, зная, что Победа близка. 2 мая над последним прибежищем бесноватого фюрера, мечтавшего о тысячелетнем иге над миром, взвился алый стяг нашей Родины, затем знамя страны Советов гордо затрепетало над Бранденбургскими воротами. Берлин пал. 9 мая были разбиты остатки гитлеровцев в Чехословакии. В мире, наконец, наступила долгожданная тишина, добытая советским народом ценой неимоверных страданий и миллионов жертв. Мирная цивилизация была спасена. Человечество снова пошло мирной дорогой.

Это было 9 мая 1945-го, двадцать лет тому назад. Этот день войдет в историю, как одна из ее самых ярких страниц. Но мы никогда не забудем и такую дату—22 июня 1941 года, тот черный день, когда в результате попустительства и подстрекательства империализма вскормленный им кровавый Гитлер начал свой «дрэнг нах Остен».

Да, это был тяжкий день для нашей страны. Грохот бомб, дым первых пожаров над Брестом, Гродно, Минском, Киевом, Одессой. Тревожный голос диктора: «Граждане, война!..» Стоны раненых, толпы беженцев на дорогах.

Война!
Десятки отборных фашистских дивизий, вся техника покоренных Гитлером стран устремились на Восток, к Москве. Враг рвался вперед, не считаясь с огромными потерями. Сражаясь за каждый клочок своей земли, отступали советские солдаты, отступали, веря в победу. Нет, не стали советские народы на колени перед бронированными ордами фашизма. «Вставай, страна огромная, вставай на смертный бой!» — эти слова песни стали как бы гимном Отечественной войны. И народ встал во всю свою исполинскую мощь — и на фронте, и в тылу. Вся жизнь страны была подчинена одной цели — борьбе с врагом. Сразу же после оккупации Белоруссии, Украины, Латвии, Литвы, Эстонии там появились отряды народных мстителей-партизан. К июлю 1944 года только в Белоруссии их насчитывалось уже более 370 тысяч.

«Все для фронта, все для победы!» — под таким девизом работал каждый, кто ковал победу в глубоком тылу. С треском провалился план Гитлера в первые же дни войны: уничтожить большую часть нашей промышленности. Тысячи заводов и фабрик были эвакуированы в глубины тыла, с каждым днем наращивали выпуск продукции. Заводы работали даже в осажденном Ленинграде, защитники которого в буквальном смысле слова отдавали все свои силы для победы. Разве могли победить фашисты такой народ! Разве случайно, что уже зимой 1941-го гитлеровцам был нанесен сокрушительный удар под Москвой, затем под Волгоградом, на Кавказе, под Орлом и Курском... Это было уже фактическим поражением гитлеровской Германии. Нараставшая удары, Советская Армия освободила затем Польшу, Румынию, Венгрию, Болгарию,

Урал. На конвейере танки...

1945 год. Венгрия освобождена Чехословакией...

Югославию, Австрию. И наконец — пал Берлин.

В этот день и слезами радости встретил народ своих освободителей. Ликовала вся страна от радости. Мужество советских людей, вынесших все тяжести войны.

Да, мы никогда не забудем и не забудут тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы. Мы не забудем и тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы. Мы не забудем и тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы.

Конечно, в Западной Европе тоже имел важное значение тот день, когда был открыт с большим ополухой путь к победе союзников. Об этом свидетельствует и бесспорно знаменитый документ, который писал, что союзники вывели безграничное восхищение ее народы.

Но союзники не забыли и не забудут тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы. Мы не забудем и тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы.

Эти люди, о которых мы так часто вспоминаем, оскорбят светлую память наших героев. Не реабилитация ли гитлеровцев — это шаг и той грязной войной, которую они вели?

Нет, мы не забудем и не забудут тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы. Мы не забудем и тех, кто сражался на мирной почве фашистской оккупации. Мы по достоинству оценим их жертвы.

Москва стала хозяином неба.

Москва. Красная площадь. Салют Победы.

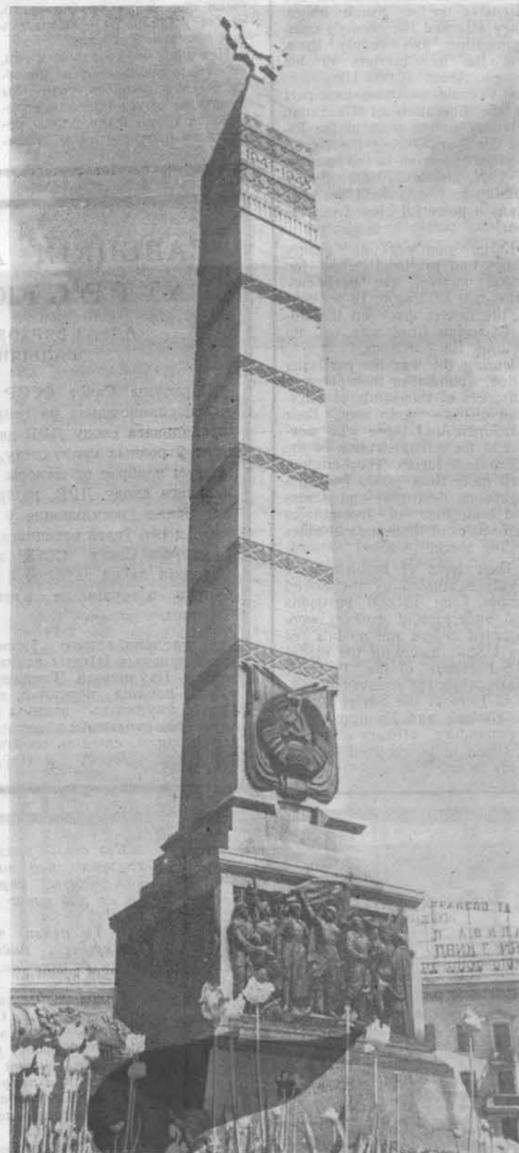

4 июля 1944 года. Полоцк снова стал советским.

Родина встречала героев цветами.

ЗА ГЕРОИЗМ И МУЖЕСТВО В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 12 880 ТЫСЯЧ ЧЕЛОВЕК НАГРАЖДЕНО ОРДЕНАМИ И МЕДАЛЯМИ СССР, ИЗ НИХ СВЫШЕ 300 ТЫСЯЧ ВОИНОВ-БЕЛОРУСОВ. 11 525 ЧЕЛОВЕК УДОСТОВЕНЫ ЗВАНИЯ ГЕРОЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА, В ТОМ ЧИСЛЕ СВЫШЕ 300 БЕЛОРУСОВ.

Минск. Памятник Победы.

Впереди — Берлин!

Конец...

Partisan Warfare on USSR Territory

History had never witnessed such concentrated fury against the invaders, or such united struggle as that demonstrated by the Soviet people in the Great Patriotic War. It was a case of the entire people rising against the enemy. Men and women, old and young, Communists and non-Party people, workers and collective farmers — fought in the ranks of guerilla detachments and sabotage groups, in underground anti-fascist organizations.

In the first months of the war about 3,500 partisan detachments and groups were organized in the enemy's rear. The partisans dealt the enemy killing blows from the forests of Karelia to the coast of the Crimea. Everywhere the avenging hands of Soviet patriots struck at the nazis.

About a million partisans operated in the enemy rear throughout the war. They wrought havoc in the enemy's logistics units and disrupted his communications. By delivering powerful blows on the nazi Germans they assisted the Red Army to rout the foe.

In the summer of 1943 some 120,000 partisans operated in the rear of the fascist troops concentrated near Kursk for the offensive on the Kursk bulge. They attacked the enemy's communication and supply lines, and the headquarters of his troops. About 40,000 Ukrainian and Crimean partisans took part in the liberation of Ukrainian territory to the west of the River Dnieper. During the Byelorussian operation in the summer of 1944, about 370,000 Byelorussian partisans dealt the Germans a powerful blow from the rear.

Large numbers of enemy troops had to be diverted for action against the partisans. From mid-1942 up to 10 per cent of the fascist army on the Soviet-German front was tied up fighting the partisans.

During the war the partisans killed, wounded or took prisoner hundreds of thousands of German officers and men, their henchmen, and those who worked in the administration of the occupation forces. They engineered more than 18,000 train derailments, destroyed and damaged thousands of locomotives and scores of thousands of other rolling stock.

Their feats of heroism were highly evaluated by the Soviet people. Over 184,000 partisans and underground workers were awarded orders and medals of the USSR, including the medal «To Partisan of the Patriotic War», while 187 received the title of Hero of the Soviet Union. S. Kovpak and Fyodorov, two commanding officers of major partisan units, received this honour twice.

Джеймс ОЛДРИДЖ,
английский писатель

ДВАДЦАТЬ ЛЕТ СПУСТЯ

Тем, кому сейчас меньше сорока лет от роду, не понять чувства людей, наблюдавших, как Европа собственными руками медленно затягивала петлю на своей шее. Это было самое настоящее самоубийство. Более точного определения того, что происходило в Европе в предвоенные годы, отыскать невозможно. Фашистские державы — Германия и Италия — были, несомненно, агрессивными государствами с прекрасно организованной военной машиной; однако даже в 1938 году ни Германия, ни Италия не были достаточно сильны в военном или экономическом отношении, чтобы завоевать Европу, совершив простой акт агрессии. Каким же образом нацистам удалось покорить страны Западной Европы?

С падением Австрии настал черед Чехословакии, Польши, Дании, Норвегии, Бельгии, Голландии, великой Франции. Однако в действительности гитлеровская Германия одержала победу не силой своего оружия; ей помогло предательство в этих странах. Европа отдала себя на милость фашистов не потому, что народы европейских стран были деморализованы страхом. В каждой западноевропейской стране имелись весьма влиятельные политические деятели, которые были совсем не против того, чтобы их народы оказались под властью Гитлера.

Нет никакого сомнения в том, что такое предательство никогда бы не случилось, если бы правящие круги западноевропейских стран были полны решимости противостоять гитле-

ровской агрессии. В таком случае фашистская Германия очень скоро оказалась бы разгромленной. Даже минимальное число государств, объединив свои усилия, смогло бы достаточно долго держать оборону, предотвратив тем самым начало мировой войны.

И не нужно забывать вот о чем: Гитлеру не удалось добраться до английских берегов, это факт; однако если бы фашистские солдаты высадились в Англии, у нас нашлось бы немало людей с весьма громкими именами, которые предали бы свою страну. В сущности наши ведущие политические деятели сыграли очень большую роль в предательстве Западной Европы. Политика «умиротворения» агрессора, проводившаяся правительством Чемберлена, была первым шагом на пути к этому предательству.

Единственным комплиментом в адрес тех наших государственных деятелей, которые дали отпор притязаниям фашистской Германии, может быть только следующее: они оказались способными осознать тот факт, что в случае отказа от борьбы с нацистской агрессией дни их господства были бы сочтены.

Для каждого простого человека, для каждого солдата, принимавшего участие в боях, вторая мировая война неожиданно изменила свой характер и свое значение после того, как гитлеровские полчища вторглись в Советский Союз. Первые поражения Советской Армии не могли не вызвать горького разочарования, и никто не мог сказать на Западе,

сумеет ли молодое социалистическое государство выстоять под жестоким натиском фашистов. Постепенно с изменением обстановки на советско-германском фронте весь мир стал приходить к убеждению, что его спасителями будут советские солдаты, советская решимость победить, советская мощь.

Я сознательно подчеркиваю в данном случае эпитет «советский». Это была, несомненно, великая патриотическая война для русского народа. Но вместе с тем Советский Союз дал миру то, что стало важнейшим фактором вдохновения для всех антифашистов. Дело в том, что в самой структуре Советского государства не было места для предательства. Квислингов в СССР появиться не могло. Конечно, на местах встречались факты мелкого предательства, однако в целом советский народ вел борьбу за социалистическое общество, которое не могло совершить акт собственного предательства.

Это обстоятельство имело столь великое значение для судьбы мира, что Советский Союз, может быть, сам еще не оценил полностью всей важности такого развития событий. В армиях остальных стран — участниц антигитлеровской коалиции не было такого солдата, кто с опаской не оглядывался бы назад с тревожной мыслью: «А насколько крепок мой тыл?» Но одну вещь все наши солдаты знали твердо — Советский Союз никогда не станет их предателем.

Спустя двадцать лет после

окончания войны я хорошо помню все это. Я абсолютно убежден в том (как верю в то, что завтра утром обязательно взойдет солнце), что если бы не героическая смерть миллионов русских солдат, Англия оказалась бы под пятой нацизма. В победоносной тяжелой борьбе против гитлеризма наглядно и величественно проявила себя историческая роль социализма.

Современная обстановка очень напоминает то, что происходило более двадцати лет назад. Правда, теперь уже нет Германии Адольфа Гитлера, рвущейся к господству над миром. Но и сейчас остались силы реакции, стремящиеся к достижению своих традиционных целей. Многие из того, что сейчас делается на Западе под предлогом борьбы за демократию или даже за «мир», в действительности является продолжением старой войны, цель которой — угнетение, политическая реакция, колониальная эксплуатация, завоевание мирового господства. Однако в наши дни носители этой идеологии уже понимают, что использовать методы Гитлера теперь безрассудно, поскольку это вызывает слишком очевидную и всеобщую оппозицию.

А в Советском Союзе мы видим ту же решимость не поддаваться на провокации и лживые посулы своих капиталистических противников. Когда-нибудь все человечество разделит эту беззаветную веру в торжество социализма. Ведь ему принадлежит великое будущее.

САВЕЦКІЯ ЛЮДЗІ АСУДЖАЮЦЬ АГРЭСІЮ ў В'ЕТНАМЕ

АДКАЗ ВЯРХОУНАГА САВЕТА СССР НА ЗВАРОТ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ ДРВ

Вярхоўны Савет СССР накіраваў пасланне-адказ на зварот Нацыянальнага сходу ДРВ да парламентаў розных краін свету, у якім цалкам адабрае прапановы Нацыянальнага сходу ДРВ, накіраваныя на мірнае ўрэгуляванне ў В'етнаме. Ад імя ўсяго савецкага народа Вярхоўны Савет СССР заяўляе: Савецкія людзі заўсёды і ва ўсім будуць з гераічным в'етнамскім народам.

У пасланні-адказе ўказваецца, што Злучаныя Штаты павінны вывесці з Паўднёвага В'етнама свае войскі, ваенны персанал, вывезці зброю, ануляваць ваенны саюз з паўднёва-в'етнамскім марыянетачным урадам, спыніць палітыку інтэрвенцыі і агрэсіі ў Паўднёвым

В'етнаме. ЗША павінны спыніць ваенныя дзеянні супраць Паўночнага В'етнама і ўсякія замахі на тэрыторыю і суверэнітэт ДРВ. Мірнае ўз'яднанне В'етнама павінна быць ажыццёўлена народам абедзвюх частак краіны без замежнага ўмяшання.

Вярхоўны Савет СССР адабрае дзейнасць Савецкага ўрада ў падтрымку справядливай барацьбы в'етнамскага народа супраць імперыялістычнай агрэсіі ЗША і заклікае парламенты ўсіх краін свету падтрымаць зварот Нацыянальнага сходу ДРВ.

Пасланне-адказ Вярхоўнага Савета СССР падпісалі старшыні абедзвюх палат — Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей — І. В. Спірыдонаў і Я. В. Пейве.

Яго везлі праз горад у грузавіку, пад моцнай аховай. Збіты, акрываўлены, ён не мог нават павярнуцца.

— Ты немец, чыстакроўны арыец і пайшоў служыць большавікам! — шыпелі эсэаўцы.

І зноў на Фрыца сыпаліся дзікія ўдары. Сціснуўшы зубы, ён маўчаў, не вымавіў ніводнага слова, не застагнаў. Ён мужна перанёс усё — і боль і пакуты.

Шменкель перайшоў на бок смаленскіх партызан у першыя гады Айчынай вайны, калі часова перавага была яшчэ ў гітлераўцаў. Але, апрануты ў форму нямецкага салдата, гэты чалавек разумее, што праўда — на баку савецкага народа.

Партызаны палюбілі сцілага і бласпешнага антыфашыста. За баявыя заслугі Фрыц Шменкель быў узнагароджаны савецкім ордэнам.

Але аднойчы ў час выканання важнага задання гітлераўцы схпілі Шменкеля і прывезлі яго для расправы ў Мінск. Яго дапытвалі і катавалі ў адным з будынкаў на плошчы Свабоды. Адсюль павезлі на смерць.

Савецкі народ не забыў подзвіга Фрыца Шменкеля: яму пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. На будынку, у якім правёў свае апошнія гадзіны герой, замацавана мемарыяльная дошка.

Я. САДОЎСКИ.

«БЕЗ ВЕСТАК ПРАПАЎШЫ»

У вёсцы Дзяражычы Рэчыцкага раёна некалі жылі два браты — Андрэй і Яфім Нячай. Жылі дружна, працавалі ў калгасе, а калі прыйшла вайна, абодва пайшлі на фронт. Цяжка было дзецям Андрэя ў час фашысцкай акупацыі. Немцы спалілі вёску, па-зверску расправіліся з многімі жыхарамі. Давалася дзецям хавацца ў лесе. А калі прыйшло вызваленне, яны даведзіліся, што бацька загінуў на фронце, а дзядзька Яфім прапаў без вестак.

Радзіма не пакінула сірот у бядзе. Сяргей і Ліда атрымалі спецыяльнасці, працуюць на гомельскім шклозаводзе. У іх ужо свае сем'і. Уладзімір заканчвае тэхнікум.

І вось аднойчы ў адзінаццатую кватэру дома па вуліцы Курскай пасёлка шклозаводцаў пастукаўся паштальён.

— Вы Сяргей Андрэвіч Нячай?

— Так, я.

— Атрымайце, калі ласка, пісьмо. Міжнароднае.

Сяргей са здзіўленнем узяў канверт. «Дзень добры, дарагі пляменнік Сяргей! Прывітанне табе ад твайго дзядзькі Яфіма, а таксама перадай ад мяне прывітанне Уладзіміру, Лідзе ды маёй сястры Еўдакіі і ўсім блізкім на Радзіме.

Вельмі балюча было даведацца, што прынесла вайна маёй зямлі, як было спалена роднае сяло, загінулі многія нашы родзічы... Мне самому выпала нялёгкая доля. У маі 1944 года мяне, цяжка параненага, узялі ў палон. Так я апынуўся ў фашысцкім канцлагеры ў Нарвегіі. Цяжка нават перадаць, што давалася мне перажыць за ўсе гэтыя гады...»

Не адно пісьмо пасля гэтага атрымаў ад дзядзькі Сяргей Нячай. І ў кожным пісьме — боль па роднай зямлі, апісанне нялёгкага жыцця закінутага на чужыну чалавека.

«Нам, перамешчаным асобам, — пісаў ён у другім пісьме, — не даюць кваліфікаванай работы. Я сам токар па спецыяльнасці, а працую чорнарабочым. Часта хварэю, таму што жыў у цяжкіх умовах. А ўрачу за прыём трэба плаціць вельмі многа, лякарствы таксама дарагія. А як грошай няма, дык ты нікому не патрэбны.

Жыву ў хлеве, прыстасаваным пад жылы барак. Адзінай маёй асалодай з'яўляецца маленькі радыёпрыёмнік, які толькі і звязвае мяне са светам і дазваляе мне слухаць голас Масквы. Назаўсёды ўрэзалася мне ў памяць перадача на беларускай мове, у якой былі такія словы Коласа:

Мой родны кут,

Як ты мне мілы!

Забывць цябе не маю сілы...

Цяпер я працую, а што будзе заўтра, праз месяц — не ведаю.

Вось як, аказваецца, склаўся лёс Яфіма Нячая, «прапаўшага без вестак» салдата.

Ул. УДАВЕНКА.

Гомель.

ІВАН Пракоф'евіч Шаплька, наместнік дырэктара па вучэбнай частцы Сарачанскай школы, родам з гэтай жа вёскі. На вачах старога настаўніка прайшлі многія гады яе жыцця. Ён памятае, як цягнуліся абозы бежанцаў па старым гасцінцы ў першую імперыялістычную вайну. Як у цяжкія для маладой Савецкай рэспублікі часіны ішлі вясковыя хлопцы-удальцы біць Дзянікіна, Врангеля, Шкуро і польскіх паноў.

Арэса — рака невялікая. Яна бярэ пачатак дзесьці недалёка за Любанню. Старая рака таксама шмат чаго бачыла на сваім вяку. Некалі па ёй да Прыпяці хадзілі плытагоны, баржы плылі з лыкам і дубовай клёпкай, а зараз яе глядзь рэжуць імклівыя маторкі. Каб Арэса магла загамаціць, яна, мусіць, расказала б нямала легенд і былін пра людзей з Палесся, якія ніколі не скараліся ворагу.

Настаўнік Шаплька не насіў зброі ў час вайны, але ён зрабіў не менш, чым той, хто ішоў па ваенных дарогах. Сувязны

Партызанскі адпачынак пасля бою.

партызанскага атрада імя Чапаева, Іван Пракоф'евіч хадзіў у разведку, лічыў нямецкія машыны і салдат, якія праязджалі па дарозе ў Любань, працікаў у варожыя гарнізоны, наладжваў сувязі з паліцаямі, якія апынуліся ў лагеры ворага не па сваёй волі.

ком. Аб буднях радавога Круглені з атрада імя Чапаева можна напісаць кнігу, і яе чыталі б людзі з захапленнем, бо гэтыя будні былі напоўнены баявымі справамі. Вось толькі адзін эпізод.

З першых дзён Айчынай вайны асушаныя балоты Лю-

ішлі некалькімі ланцугамі адзін за другім. Загаварылі партызанскія кулямёты. Захліпнулася адна, другая, трэцяя варожыя атакі. Пасля бою камандзір атрада спытаў у ротнага:

— Хто працаваў на кулямёце справа?

Мікола СЕРГІЕВІЧ

НАД РАКОЙ АРЭСАЙ

Аднойчы нехта пастукаў у акно.

— Хто там?

— Грушы прадаю, — пачулася ў адказ.

— Кошт?

— Дарма.

Так і ёсць, чапаеўцы.

Пасля цяжкага бою ў партызанскім шпіталі ляжаць раненыя. Азрадром, які летам прымаў з Вялікай зямлі самалёты, размылі асеннія дажджы. Раненым патрэбны медыкаменты.

Настаўнік апрашуў сялянскую світку. Узняў торбачку, у якую паклаў акраец хлеба, і адправіўся ў дарогу. Трэба было прайсці тры варожыя гарнізоны, дзве заставы. Але разведчык ведаў румынаў і італьянцаў, якія стаялі ля Сарачан. У іх за грошы можна было дастаць нават гармату.

Вечарам, адмераўшы пяцьдзсят кіламетраў, настаўнік перадаваў партызанам лякарствы, а сам, стомлены, клаўся спаць у чаканні, калі яму зноў забразгаюць у шыбу і прапаноўваюць «грушы».

Дырэктар школы Афанас Іванавіч Кругленя — таксама былы партызан. Ваяваць пайшоў, можна сказаць, хлапчу-

баншчыны ператварыліся ў поле бітваў. У вёсцы Калінаўцы размясцілася вялікая партызанская брыгада Далідовіча, у вёсцы Загалле — атрад Розава, у Нежыне стаялі фурманаўцы. Днём і ноччу адсюль ішлі партызаны на баявыя заданні. Ад Урэчча да Любані рукою падаць, а выедзе варожая машына з гарнізона — глядзіш, няма яе. Ці кулямёт накладзе свой шой, ці трапная граната разварне кузаў.

Сабраўшы вялікія сілы, гітлераўцы рашылі «навесці парадак» на асушаных тарфяніках, раз і назавсёды пакончыць з партызанамі. Са Старобіна, Чырвонай Слабады, Любані, Глушка пацягнуліся калоны фашысцкіх салдат у лясы Любаншчыны, па дарогах залягалі гусеніцамі танкі, неба ўкрылі самалёты з чорнымі крыжамі.

Партызанскія атрады занялі абарону па магістральным канале, які да вайны збіраў рудую ваду з тарфянікаў. Кулямёты, супрацьтанкавыя ружжы, мінамёты былі размешчаны ў найбольш зручных мясцінах, каб адтуль весці трапны агонь па ворагу.

Паказаліся гітлераўцы. Яны

— Кругленя... Афанас Іванавіч.

— Малайчына, Афанас Іванавіч, — упершыню, як даросламу, сказаў камандзір юнаму кулямётчыку. — Строчыш, як сапраўдны кравец...

...Дваццаць год мінула. Мы ідзем па шырокай вуліцы. Што і казаць, прыгожая вёска Сарачы. Паабалал узвышаюцца дабротныя новыя дамы. Шмат цагляных. Але і драўляныя будуюцца цяпер зусім інакш, чым раней. Яны з вялікімі вокнамі, на высокіх каменных падмурках, з верандамі, пад бляшанымі ці шыфернымі дахамі.

Паўз дашчаныя парканы, якімі абнесены сялібы калгаснікаў, крочаць высокія слупы. Па іх у дамы бяжыць электрычнасць, цякуць радыёхваці. Пяць цётка бліны і слухае, як хораша спяваюць рэчкіцкія дзяўчаты. І не толькі слухае, а па вечарах глядзіць, што робіцца на нашай планеце, бо ў многіх дамах ёсць тэлевізары.

У канцы вёскі ўзвышаецца двухпавярховы будынак калгаснага клуба, а дакладней — палаца культуры. Побач ста-

іць новая школа. Яшчэ нядаўна сарачанская школа размясцілася ў драўляным будынку, і была яна не васьмігадовай, а пачатковай. Людзі ўбачылі, што нязручна хадзіць дзесяць за два кіламетры ў Любань. На агульным сходзе рашылі пабудаваць школу на сродкі калгаса. Старшыня сельгасарцелі Герой Сацыялістычнай Працы дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Кузьма Іванавіч Шаплька падтрымаў ініцыятыву людзей.

Каб аблегчыць працу жанчыне-маці, калгас пабудаваў дзіцячы камбінат з яслямі-садамі.

Паўз Сарачы пралягае стары гасцінец. Паабалал яго растуць бярозы і клёны. Дрэвы пасадзілі пасля вайны. Але яны ўжо высока падняліся ад долу. На скрыжаванні дарог узвышаецца помнік невядомаму салдату, таму, хто не шкадаваў свайго жыцця ў імя перамогі, у імя шчасця і радасці людзей.

Шчасце і радасць... Яны прыйшлі ў дом кожнага сарачанца. Яны цякуць да людзей багатым працаднём. Калышуча ў полі важкім коласам, ходзіць па багатых пашах сытым статкамі.

Сёлета зіма доўга не здавала сваіх пазіцый. Вясковыя сіноптыкі казалі, што вясну прынясе на сваіх крылах шпак. Прыляцеў шпак, а вясны не прынёс з сабой.

— Тады кнігаўка прынясе. У яе крылы даўжэйшыя, і сама птушка дужэйшая.

Не прынесла вясны і кнігаўка. Вясна прыйшла раптоўна, калі ўзбунтавалася Арэса, магучай сілай сваёй паламала ледзяныя акovy і панесла халодныя крыгі на шырокай сваёй спіне ў прыгажуню Прыпяць.

Прынесла з сабою вясна і яшчэ адну радасць хлябаробу. У сакавіку адбыўся Пленум ЦК КПСС, на якім партыя намяціла новую шляху для падняцця сельскай гаспадаркі.

ХЛУСНЯ НЕ ВЫЙШЛА Ў ЭФІР

Гэта было ў Мінску ў 1941 годзе...

Горад ляжаў у руінах і папалішчах. Шыбеніцамі і канцлагерамі, голадам і тэрорам устанавілі акупанты свой «новы парадак».

Часам фашыстам ужо здавалася, што беларуская сталіца змірылася са сваім лёсам. Але нядоўгія і падманлівыя былі многія дні цішыні, яны былі толькі зацішшам перад новымі бурямі народнага гневу. Амаль кожную раніцу фашысцкія патрулі збіраліся з ног, зрываючы, счышчаючы, замазваючы лістоўкі і дзёржкі надпісы, якія заклікалі народ на бой з акупантамі. Не выпадкова з наступленнем змроку фашысты паказваліся нават на цэнтральных вуліцах толькі ўтрох, а на ўскраінах рэдка з'яўляліся і днём. Непакорны горад помсціў ненавісным ворагам, мінскія руіны стралялі ва ўпор.

Чаго толькі не рабілі акупанты, каб зламіць волю савецкіх людзей, ператварыць іх у рабоў. Але ні запалоханні, ні зверствы, ні лісліваць не дапамагалі.

Камсамолец Анатоль Цясленка да вайны быў супрацоўнікам Мінскага абласнога ўпраўлення кінафікацыі. Ён не паспеў стаць салдатам Чырвонай Арміі ў чэрвеньскія дні 1941 года, разам з групай бежанцаў яго захапілі гітлераўцы на шасце пад Барысавам і

рышы. Майстар на ўсе рукі, Анатоль па заданню групы раздабыў і адрамантаваў стары радыёпрыёмнік і на гарышчы свайго дома пачаў рэгулярна прымаць зводкі Саўінфармбюро.

З дапамогай другога члена падпольнай групы Уладзіміра Серафімава, які змог уладкавацца на работу ў Мінскую гарадскую ўправу, быў шырока наладжан выроб пралупкоў, харчовых картак і іншых дакументаў.

У кастрычніку 1941 года як радыёспецыяліст Цясленка ўладкаваўся на работу ў мінскі радыёдом, які размясціўся на вуліцы Рэвалюцыйнай. Зусім нямнога спатрэбілася часу знаходліваму камсамольцу, каб поўнаасцю асвоіцца з абавязкамі радыёінжынера і нават «праявіць» сябе вопытным і выключна старанным работнікам. Справа дайшла да таго, што шэф радыёдома Вайнер пачаў даявараць яму адказныя заданні.

А неўзабаве Анатоль наладзіў цесныя кантакты з іншымі патрыётамі, якія працавалі ў радыёдоме. Цяслюком, Карбоўскім і Шушкевічам. Яны пачалі перапраўляць на канспіратыўныя кватэры каштоўнае радыётэхнічнае абсталяванне. Іншы раз удавалася здабываць зброю і боепрыпасы. Цясленка і яго таварышы, якія працягвалі рэгулярна прымаць зводкі Саўінфармбюро, першымі даведаліся аб сакрушальным разгроме немцаў пад Масквой, а хутка аб гэтым даведаўся ўвесь Мінск. І вось напрудадні Новага года прапагандысцкае ведамства Гебельса рашыла зрабіць спробу сказіць значэнне перамогі Чырвонай Арміі пад Масквой і пачало рыхтаваць вялікую радыёпера-

дачу з Мінска. Ёй папярэднічала крыклівая рэклама. Па задуме фашыстаў у гэтай перадачы павінны былі выступіць здраднікі беларускага народа — буржуазныя нацыяналісты. Яны павінны былі расказаць аб «непахіснасці» гітлераўскага панавання ў Беларусі.

І вось тады перад падпольнай групай радыёдома была пастаўлена задача: сарваць правакацыйную перадачу. Цясленка ўзяўся за справу.

А ў навагоднюю ноч з 1941 на 1942 год, калі здраднікі народа сабраліся ў радыёдоме, стала зразумела — перадача не аббудзецца. Радыёстанцыя была выведзена са строю. Усе

важнейшыя радыёлямпы ў складанай апаратуры былі зняты і заменены такімі ж, але непрыгоднымі. Не дапамагілі і тэрмінова дастаўленыя нямецкія радыёлямпы. Так гебельсўская задума лопнула, як мыльняная бурбалка.

Гэта была апошняя смелая аперацыя Анатоля і яго таварышаў. Гестапаўцы схопілі Цясленку і яго сяброў.

Сапраўды нечалавечыя пакуты і катаванні вынеслі мужныя патрыёты ў гестапаўскіх застенках, але не выдалі сваіх таварышаў. Яны, як сапраўдныя байцы, загінулі смерцю храбрых.

І. КАРШАКЕВІЧ.

У адной з залаў музея Вялікай Айчынай вайны знаходзіцца фатаграфія Уладзіміра Антоненкі. Гэты 19-гадовы камсамolec з вёскі Данілаўка Ельскага раёна ў гады вайны трапіў у Францыю на востраў Алерон. Тут ён звязаўся з французскімі партызанамі і загінуў як герой у імя сваёй Радзімы і свабоды Францыі. Пахаваны ён быў з ушанаваннямі. На помніку выгравіравана вышэйшая ўзнагарода Францыі, якой ён быў удастоены пасмяротна. На здымку: маці Уладзіміра Яфімія Данілаўна, яе ўнук Валодзя і таварыш Антоненкі па зброі на востраве Алерон шахцёр Уладзімір Арлоў у музеі.

Фота П. Наватарова.

ПЛОШЧА ЯКУБА КОЛАСА

Фота К. Якубовіча, Л. Папковіча.

УРОКИ ИСТОРИИ

У выдавецтве «Беларусь» хутка выйдзе з друку мая кніга «Дубовая Града». У ёй расказваецца пра баявыя дзеянні моладзі ў тыле ворага, пра тых, хто ў агні вайны аддаў сваё жыццё ў імя любімай Айчыны. Я быў сведкам і ўдзельнікам гэтых падзей, сам змагаўся з ворагам у партызанскім атрадзе, які дзейнічаў на Гомельшчыне. У аснове кнігі — гераічнае жыццё народных месціўцаў. Гэты твор не дакументальны, вобразы персанажаў абагулены, але яны тыповыя, і таму многія патрыёты пазнаюць сябе ў героях маяй кнігі.

Аўтар.

Адночы ў Дубовую Граду прыехала шмат немцаў. Яны дасталі пілы, сякеры і пачалі валіць дубы. Дубы цяжка падалі на зямлю, аж шыбы ў вокнах бразгаталі. Ліда вырашыла ў апошні раз паглядзець на дубовы гай. Да немцаў яна не падыходзіла, а спынілася на мяжы. Зазвініць піла, захлябнецца, потым зноў зазвініць. І так некалькі разоў. Спачатку дуб уздрыгвае, потым ускідае свае галіны-крылы, шуміць, але яны яго ўжо не трымаюць, трашчаць, ламаюцца і разам з магутным ствалам падаюць на зямлю. Над немцамі, які толькі што спыніўся з пілой каля аднаго дуба, з трывожным крыкам праляцелі дзве ярка-жоўтыя івалгі. Мабыць, на дрэве недзе ў развілцы галін было гняздо з птушанятамі, і бацькі, поўныя рашучасці ахвирываць сабой, адганялі прышэльца. Немец усміхнуўся, паставіў пілу і пайшоў. Івалгі, нібы адчуўшы перамогу, хутка зніклі ў густым лісці. Немец узяў вінтоўку і вярнуўся назад. Івалгі зноў закрычалі. Пачуўся стрэл. Адна птушка часта замахала крыльцамі і, звычайна ніколі не лятаючы над полем, упала на бульбоўнік. Немец зарагатаў, а калі убачыў Ліду, стукнуў сябе ў грудзі і крыкнуў: «Гут!».

Ліда падумала: «Ва ўсім знаходзяць забаву, няўжо яны думаюць, што заўсёды так будзе...» Яна павярнулася і пайшла дахаты, сціскаючы адкрытыя рукі.

Немцы кожны дзень грузілі дубы кранамі на вялізныя машыны з прычэпамі і адвозілі на станцыю. У гэты час Васіль не баяўся ездзіць дадому. Паліцы ў Слабадзе не было, і ён служыў у Жлобіне. Цяпер Васіль часта прыязджаў, і не так дадому, як да Ліды. І тая не магла прагнаць яго. Ён ведаў, хто з вёскі ў партызанах, і запэўніваў Ліду, што нікому не скажа пра гэта. Адночы раніцай ён прыехаў радасна ўсхваляваны.

Говорят об очень многом
 Всем, кто зарится на нас...
 Но итог боев вчерашних
 Не в чести у неких лиц,
 В наше небо засылавших
 Экипированных «птиц».
 Впрочем, птицы эти, где бы
 Ни таились в вышине,
 Все же сваливались с неба
 Не по собственной вине...
 Скажем мы взамен морали,
 Оглядев победный путь:
 В нашей меткости едва ли
 Усомнится кто-нибудь.
 Наш солдат сильнееший в
 мире,
 Зорок глаз, рука тверда,
 Так что с нами лучше в мире
 Жить и ныне и всегда!

Ю. БЛАГОВ.
 Рисунки В. СОЛОВЬЕВА.

— Ведаеш, Ліда, мне здаецца, Міколу...

— Ды гавары ты хутчэй! — не вытрымала Ліда.

— Ну, тады зусім нічога не скажу. Ты ж казалася, што шкадуеш яго, як сябра, як звычайнага чалавека. А бачыш, затрымцела ўся...

— Дзівак, я проста... Вася, ну раскажы, — праз сіду ўсмінулася Ліда.

— Вось так іншая справа. Міколу схапілі каля Жлобіна. Ён цяпер сядзіць у спецыяльным вагоне, у тупіку на сарцірвачайнай. Праўда, там два вагоны, дык ён у тым, што блі-

сваю гаспадыню і Ліду, вельмі ўдзячны ім, гаварыў, што абавязкова наведзе.

Ліда, у сваю чаргу, паведала Валодзю ўсе навіны. У яе ўчора з'явілася думка: ці нельга прабрацца да вагона і вызваліць Міколу. На жанчын менш падазранасці, калі яны праходзяць па чыгунцы. Але вартавы на подкуп не пойдзе. Гэта ж не лагер, што можна сказаць — уцёк. Валодзя з Лідай вырашылі ў дрэннае надвор'е падабрацца да вагона і адмакнуць яго. Іншага спосабу няма.

— У жлобінскай паліцыі ёсць наш чалавек, я з ім наладзіў сувязь, — сказаў Валодзя. — Малады хлопец, ён усё зробіць. Па дарозе ў лагер зайду да яго бацькоў, і яны яго паклікаюць. Трэба даведацца, якім ключом вагон замыкаецца. А так, хаця і знімеш вартавога, трэба ламаць вагон, нарабіш грукату ў самым іх лагаве. Ну, я пайду,

чыла жанчыну, якая пераходзіла чыгуначныя пуці і накіроўвалася ў бок, куды і яна. Ліда падбегла і параўнялася з жанчынай. Тая абьякава зірнула на яе і пайшла далей. Нарэшце паказаліся два вагоны. Падышоўшы метраў за сто да тупіка, Ліда пакінула жанчыну, завярнула на вуліцу і спынілася каля першай хаты.

Дождж сціх. Дзяўчына выглянула з-за вугла. Вартавы паказаўся на хвіліну і зноў знік. Ліда прысела на прызбу і сачыла за рухам ног вартавога, які быў відаць з-пад вагона. Той хадзіў узад-уперад, спыняўся, але на ветраны бок не выходзіў. Ліда чакала дажджу, каб паглядзець, дзе ў такі час знаходзіцца вартавы. Узмяняўся вецер, сунулася чорная хмара. З хаты выйшла пажылая жанчына.

— Зайдзі, дзяўчына, у хату. Чаго ты пад вуглом стыйнеш, зайдзі, — прапанавала яна.

— Не, дзякую, я хутка пайду.

— Глядзі, як сабе хочаш! Зноў закрапаў дождж, і жанчына пайшла.

Вартавы ўсё яшчэ спаваў за вагонам. Раптам знік адзін бот, потым знік другі. Ліда зразумела, што вартавы ўлез на падножку вагона, у якім знаходзіўся Мікола. Буіны дождж залапатаў па даху хаты. Ліда ўзяла кашолку і пабегла. Паміж вагонамі яна ўчапілася за буфер і пачала падцягвацца, але рукі не слухаліся. Нарэшце ёй удалося ўлезці на прахалную пляцоўку. Дастаўшы з патайнай кішэні ключ, яна адмакнула дзверы, ціха адкаціла іх убок і зайшла ў тамбур. Адамкнула ўнутраныя дзверы. У цёмным праходзе нікога не было.

— Мікола, — ціхенька паклікала яна.

— Але ніхто не адгукаўся.

— Мікола, Мікола! — ледзь не крыкнула Ліда.

— Хтосьці ціха падышоў да яе.

— Што вам трэба? Гэта ты, Ліда?

— Уцякай, — штурхнула яго ад сябе ў дзверы.

Мікола саскочыў на зямлю. Прагрымеў стрэл. Хлопец, які не разгнуўшыся, кінуўся пад вагон, перапоўз чыгунку, падняўся і пабег. Ліда саскочыла з другога боку і колькі сілы пабегла ўздоўж чыгункі. Зноў прагучаў стрэл. Ліда адчула, што на воку нібы хто моцна сцебануў пугаю. Схапіўшыся за вока, яна упала на чорны змяшаны з вугалем пясок. Паспрабавала падняцца, але плечы яе нібы што прысмактала. Яна не чула моцнага стуку кутых нямецкіх чаравакаў па шпалах.

Ул. ФЕДАСЕЕНКА.

ЦАНОЮ ЖЫЦЦЯ

жэй да цэнтра горада. Гэтыя вагоны — своеасаблівая турма. І калі ўжо хто трапіў туды — той смертнік.

Ліда задумалася. Шумела ў галаве. Здавалася, што яна круціцца ў нейкім коле.

— Лёс такі, Лідачка. І напэўна нам з табой... — Васіль абняў і ўпершыню пацалаваў Ліду. Ліда вырвалася, і ён пачаў хутка хадзіць па пакоі.

— Як я цябе кахаю! Без памяці... лягу спаць, і ты заўсёды перад вачыма. Але і вельмі раўную. Як убачу цябе з якім хлопцам, так усёго і затрасе.

Ліда не чула гэтага прызнання. На вочы набягалі слёзы. Яна махнула рукой і выбегла з хаты.

Васіль круціўся перад люстэркам і здаволена мармытаў сабе пад нос: «Вырву яе, маеі будзе».

Ад Марылі прыйшла маці. Яна адразу ж заўважыла, што дачка засмучаная. Даведаўшыся, у чым справа, сказала:

— Слязьмі не дапаможаш, вайна ёсць вайна...

Ліда ўвесь дзень насіла траву, растрасала яе па двары, сушыла. Змарыўшыся, павячэрала і лягла спаць. Уначы яна раптам прагнулася. Нехта пастукаў у акно.

— Хто там?

— Я, Валодзя.

Ліда хуценька саскочыла з ложка, накінула на сябе нейкую адзежку і ўпусціла Валодзю ў хату.

Валодзя раскажаў, што атрад вырас, камісарам яго цяпер Сяргееў. Ён часта ўспамінае

а то мяне чакаюць.

Шыбы пасіпелі, і Ліда пачала збірацца.

— Куды ты, мая дачушка, — Я... я, мамачка, у Жлобін, — дачка падышла і села на хвілінку ля маці. — Ты толькі не журыся на мне.

— Глядзі, дзетка, каб усё было добра.

Праз некалькі гадзін Ліда была ў Жлобіне. Праходзячы міма базарнай плошчы, яна убачыла, што на шыбеніцы вецер гоідае труп чалавека. На базары ні душы. Ёй стала страшна і холадна. Муляла прамокшая жакетка. «А можа гэта Мікола?» — раптам з'явілася думка, і яна накіравалася да шыбеніцы. Спалоханыя чорныя вочы ўтаропіліся ў фанерку, якая вісела на грудзях чалавека. Яна прачытала толькі прозвішча. Яно было незнаёмае. І ўсё ж сэрца ў дзяўчыны балюча зашчымеца, быццам яго сціснулі гарачымі абцугамі.

Ліда пакрочыла па доўгай вуліцы. Міма яе прабягалі аўтамашыны, праязджалі конныя гітлераўцы, праходзілі пешыя...

Хмары па небе плылі хутка, дождж то сыпаўся, то неўзабаве сціхаў. Ліда прамокла да ніткі, але хацелася, каб дождж ліў і ліў. Наперадзе яна ўба-

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77,
 ДОМ ДРУКУ.
 РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».
 ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31 6-97-92, 3-25-52.

Предлагается в проекте
 Панорамный полигон.
 В историческом аспекте
 Демонстрируется он...
 В нем накал былых сражений,
 Наша слава и размах,
 Тучи вражеских «мишеней»,
 Продырявленных в боях.
 Проведенный в должном классе
 Бег непрошенных гостей,
 Отбывавших восвояси
 Не снижал скоростей...
 Волль бандитов и наймитов,
 Под чужой встававших стяг,
 Ярость битых — перебитых,
 Напрочь выбитых воjak.
 Лучезарный блеск победы,
 Штурм космических высот,
 Сверхстремительной ракеты
 Ультраснайперский полет,
 Поминаем добрым словом,
 С Перекопом наряду,
 Бой под Нарвой, бой под
 Псковом
 В восемнадцатом году.
 Грозный год возникновенья
 Нашей армии, ведь в нем
 Началось ее рождение
 И крещение огнем.
 Бесновались вражьи банды,
 Не смиряясь ни на час,
 Поднялась рука Антанты,
 Чтобы взять за горло нас.
 В годы тягот и лишений
 Бой за боем шел опять
 И росло число «мишеней»
 Раз...
 два...
 три...
 четыре...
 пять...
 Тени кладбищ по дорогам
 Каждый день и каждый час